

УДК 338.432

*І.Г. КИРИЛЕНКО, член-кореспондент НААН, доктор економічних наук
В.П. КРАВЧУК, народний депутат України*

Роль мотиваційних чинників у нарощуванні обсягів виробництва аграрної продукції

Постановка проблеми. Впродовж останнього часу, й особливо в розпал кризи, помітно збільшилася кількість публікацій, експертних оцінок, досліджень і навіть реальних державних програмних документів, покликаних чітко засвідчити, з одного боку, стратегічне значення для економіки України її аграрної сфери, а з іншого, – підкреслити унікальність наших продовольчих можливостей та перспектив нагодувати якщо не півсвіту, то всю Європу.

Насправді ситуація нині виглядає так. Як свідчать аналітики, 80% сукупного аграрного ринку становлять чотири групи продовольчих товарів: м'ясо, зерно, молоко й овочевобаштанні культури. При цьому по виробництву м'яса на душу населення Україна займає лише 29-те місце в Європі – 47,1 кг на особу. Це майже у 7 разів менше, ніж у Данії, у 3-5 – ніж в Ірландії, Бельгії, Голландії, Іспанії. Набагато поступаємося також і сусідам із Білорусі, яка впевнено займає за цим показником 8-ме місце.

Щодо видів м'яса, то з виробництва птиці Україна має лише 17-ту позицію (21,9 кг на особу), але це в 2-2,5 рази менше, ніж у Голландії, Бельгії та Угорщині; з виробництва яловичини – 26-те (8,8 кг), поступаючись Ірландії в 14 разів, а Білорусі – майже в 4 рази (32,5 кг); з виробництва свинини – 32 місце (15,5 кг на особу), поступаючись майже у 20 разів Данії й у 5-6 разів – Бельгії та Голландії.

І лише по виробництву зернових наша країна входить до п'ятірки лідерів – 1246 кг на особу, поступаючись лише Данії, Угорщині й Сербії.

Стосовно овочевих і баштанних культур треба відзначити, що Україна з показником 232 кг на особу входить до десятки країн Європи, але все ж суттєво поступається Македонії (410 кг), Туреччині (371 кг), Албанії (314 кг) та Греції (298 кг); також більше за нас виробляють цієї цінної продукції в Іспанії, Португалії, Чорногорії й Італії.

І, нарешті, з виробництва молока лідерами в Європі є Ірландія (1171 кг на особу), Данія (876 кг), Голландія (722 кг), Білорусь (687 кг), Литва (590 кг). Україна – лише 23-тя з показником 244 кг на особу.

До цього аналізу красномовним, на наш погляд, є й такий показник: *нині обсяги українського аграрного експорту становлять 295 дол. США на 1 жителя – це лише 35 місце в Європі.* Тут у лідерах Ісландія (7255 дол.), Голландія (6473), Бельгія (4408), Данія (4381). Хоча треба зазначити, що з 2005 року ми в цьому напрямі «підросли» у 2,85 рази, що й дало змогу країні забезпечити позитивне сальдо зовнішньої торгівлі продукцією АПК. Нині це 143 дол. на особу (14 місце).

Проте погіршується тренд і щодо імпорту продовольства. Так, за 2012 рік було імпортовано м'яса та субпродуктів на суму 722 млн дол. США, молока і молочних продуктів – на 196,4, овочів – на 146,6, зернових культур – на 249,1 млн дол. США. Тобто лише на цю продукцію нашого традиційного виробництва витрачено понад 1,3 млрд дол. США, що в 1,6 рази більше, ніж за попередній рік.

Одним із об'єктивніших показників аграрних амбіцій держави, очевидно, має слугувати *додана вартість, що вироблена в сільському господарстві на одну особу.* Якщо тут не рахувати беззаперечних лідерів (Ісландія, Норвегія, Фінляндія), основу галузі яких стано-

вить рибальство, то цілком прийнятні для порівняння Голландія й особливо Туреччина (816,2 та 815,8 дол. відповідно). Від них Україна відстає більше ніж у 3 рази (259 дол.) й значно поступається Білорусії та Росії.

І, нарешті, якщо аналізувати такий економічний показник, як продуктивність праці, тобто додану вартість на одного праців-

ника, то тут на чільному місці Словенія (143,3 тис. дол. на 1 працюючого), Франція (69,4 тис.), а також Норвегія та Швеція. Україна за цим важливим показником – теж на останніх місцях на континенті.

Доповнимо запропонований вище аналіз такою офіційною статистикою (табл., рис.).

Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції в господарствах населення України

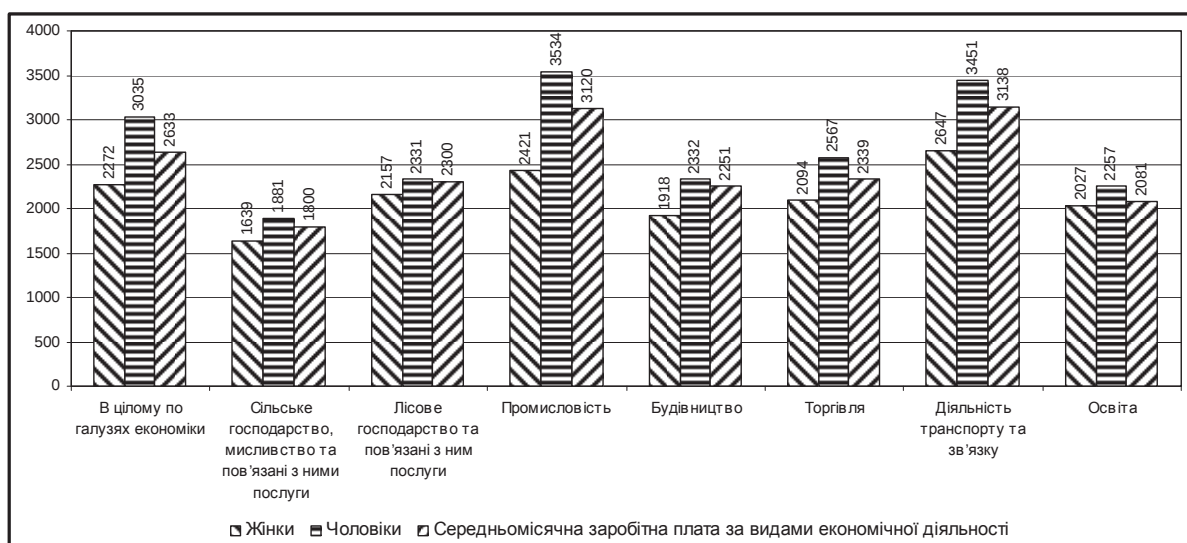
Продукція	2000 р.		2005 р.		2010 р.		2010 р. до 2000 р., %
	тис. т	частка у загальному виробництві, %	тис. т	частка у загальному виробництві, %	тис. т	частка у загальному виробництві, %	
Зерно	4494,8	18,4	9225,1	24,3	9491,6	24,2	У 2,1 раза
Цукрові буряки	1604,7	12,2	3322,4	21,5	1085,8	7,9	67,7
Соняшник	431,7	12,5	999,2	21,2	1185,9	17,5	У 2,7 раза
Картопля	19561,4	98,6	19222,7	98,8	18222,3	97,4	93,2
Овочі	4835,0	83,1	6514,3	89,3	7157,8	88,1	148,0
Плоди і ягоди	1188,5	81,8	1489,8	88,2	1459,7	83,6	122,8
М'ясо всіх видів (у забійній масі)	1224,7	73,7	1008,9	63,2	924,6	44,9	75,5
Молоко	8989,2	71,0	11131,9	81,2	9031,9	80,3	100,5
Яйця, млн шт.	5831,3	66,2	6587,8	50,5	6802,7	39,9	116,7
Вовна, т	2089	61,4	2503	78,3	3482	83,1	166,7
Мед, т	48875	93,2	69001	96,6	69253	97,7	141,7

Джерело: використано розрахунок Т.І. Яворської за даними Державної служби статистики України [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показують численні джерела [1, 2, 6, 7], більше половини валової сільськогосподарської продукції виробляють нині саме господарства населення України, яких у 2011 році налічувалося 4 млн 359 тис., а землі в обробітку вони мали близько 5,5 млн га. Тобто менше ніж на 20% земельних ресурсів країни в основному за рахунок ручної

праці продукується основна маса продовольства, в т.ч. майже 90 % – найбільш трудомісткого й енергозатратного – овочі, м'ясо, молоко, картопля, загалом на суму, що перевищує 112 млрд грн.

Для більшості домогосподарств на селі – особисте (колись підсобне) господарство в цих умовах стало основною статтею доходів сімейного бюджету.

Середньомісячна заробітна плата жінок і чоловіків за видами економічної діяльності у 2011 році, грн

Джерело: Державна служба статистики України [7].

Отже, проведений аналіз переконливо показує, з одного боку, архаїчну відсталість вітчизняного сільського господарства, а з іншого – величезний невикористований донині ресурсний потенціал для його розвитку, в основі якого – високопродуктивні землі, сприятливі агрокліматичні умови, вигідне для експортування географічне положення, а також незадіяний у виробництві значний трудовий потенціал, у т.ч. і в особистих селянських господарствах (ОСГ).

На цих аспектах упродовж усього періоду незалежності наголошують вчені, експерти, аналітики, але, на жаль, агропромисловий комплекс, незважаючи на очевидність його переваг і перспектив, все ще не став ні нинішнім базовим сценарієм, ні майбутньою стратегічною моделлю розвитку економіки країни.

Спостерігається нестабільність на аграрному ринку, підсилена частими змінами «правил гри» (квотування, ліцензування, мита і т.д.), зникає також оптимізм інвесторів, наростають негативні очікування в бізнесовому аграрному середовищі.

У цих умовах виживає сильніший: *продовжують свій розвиток у більшості лише трансрегіональні високоінтегровані корпоративні структури (агрохолдинги)*, орієнтовані переважно на високотехнологічне та низькозатратне виробництво експортної і, як правило, рослинницької продукції.

Нині таких макроструктур в АПК України понад 50. Вони обробляють близько 5,3 млн га орних земель, тобто майже 20% від їх загального обсягу. Вже найближчим часом цей показник очікується в межах 30%.

На фоні очевидних економічних переваг таких формувань за рахунок значного підвищення конкурентності, продуктивності праці й земельних угідь, фондоозброєності, зростання обсягів вкладень і віддачі капіталу, суттєвого нарощування дохідності та ін., чітко простежуються також негативні тенденції, і в першу чергу – в соціальній сфері: вимиваються кошти із поселенської мережі, адже податки сплачуються не за місцем основного виробництва, занепадає її інфраструктура, монополізм звужує можливості інших форм господарювання або поглинає їх, *високими темпами зростає безробіття* –

в окремих агрохолдингах до праці залучаються в основному не місцеві жителі. На відміну від середнього та малого аграрного бізнесу (фермерські господарства, товариства, кооперативи) *ці макроформування не перервантажують себе розв'язанням конкретних проблем сільських громад і територій*.

У нинішніх умовах досить невиразної правової бази функціонування вітчизняного АПК, недосконалості управління його комплексним розвитком такий сценарій є адекватною відповіддю бізнесу не лише на внутрішні проблеми, але й на виклики світового масштабу, тобто кожен виживає як може, користуючись саме такою ситуацією.

Зазначимо при цьому, що головним трендом сучасної світової економіки вже впродовж п'яти років є суттєве сповільнення темпів зростання системоутворюючих економік Європейського Союзу, США, Японії та частково Китаю. В окремих країнах – навіть рецесія.

Для країн, які належать до категорії тих, що розвиваються, – це шанс завоювати своє місце під сонцем. Незважаючи на кризу, охолодження ринків, у світі постійно існує *стратегічний попит* на певні види товарів, ресурсів, послуг тощо.

Потрапити в струмінь цього попиту – означає одержати *потужну мотивацію* для зростання своєї економіки. У цьому зв'язку шлях, що обрала Україна в цей кризовий період, орієнтуючись на підтримку сировинних гірничо-металургійної та хімічної галузей, виявився поки що неефективним: немає нині у світі й не очікується у перспективі стратегічного попиту на цю продукцію.

Натомість такий *перспективний попит на продовольство лише посилюватиметься у майбутньому*: в країнах «золотого мільярда», особливо Європейського Союзу, – на продукцію органічного землеробства, в країнах Північної Африки та Близького Сходу – передусім на зерно.

Підкреслимо: в цих дуже складних соціально-економічних умовах перед владою стоять кілька визначальних і невідкладних гостропроблемних завдань: зберегти стабільність курсу національних грошей (ситуація з валютними надходженнями критична), не допустити закриття підприємств (обсяги

промислового виробництва невинно падають), нарощувати внутрішній попит (за рахунок чого?), не допустити соціальних збурень (борги по заробітній платі та соціальних виплатах зростають). І найголовніше – зберегти й навіть наростити робочі місця, а отже, уникнути масового безробіття при мінімальних витратах державних фінансів.

Мета статті – дослідити ситуацію, що склалася в Україні, запропонувати деякі заходи та механізми виведення з кризового стану аграрного сектору. Це – лібералізація економіки, радикальна демонополізація, *всебічна підтримка малого й середнього підприємництва* (дати людям самим вижити в цих умовах), прикриття офшорів, однакові умови щодо оподаткування для всіх суб'єктів господарювання, реальна правова захищеність власності й т. д.

Виклад основних результатів дослідження. Та все ж на аграрному аспекті, з якого почали, зупинимось детальніше. Мова йтиме про заохочення підприємництва саме в аграрній сфері, зокрема в сільській місцевості.

Передусім треба відзначити нереалістичність сучасних аграрних програм, що зумовлена пропозиціями *значних державних фінансових витрат, які неможливо забезпечити не лише нині, але й у найближчі 5-7 років*. У кризові періоди, на жаль, не до програм, розрахованих на результат у віддаленій перспективі.

Тому в цих умовах, у т.ч. й фінансового голоду, на допомогу економіці стагнуючих макроструктур приходить саме *мале і середнє підприємництво*, що вже стало невід'ємною складовою розвинутої ринкової економіки, основою її конкурентного середовища, ефективним засобом реалізації творчого (підприємницького) потенціалу населення, *його стабільної зайнятості*.

Вигідно державі, адже започаткування малого бізнесу *не вимагає від неї значних капіталовкладень*, натомість *формує суттєву частку валового продукту*, що в країнах ЄС, наприклад, досягає 50-70%, а також забезпечує *половину зайнятості* працездатного населення, а в Японії – понад 70%. Ці параметри чітко корелюються з показниками питомої ваги *середнього класу* в розвинутих

країнах, що є основою їх соціального благополуччя та стабільності.

У сільському господарстві України є реальні можливості для ефективного розв'язання піднятих вище проблем – як вузького спрямування, так і загальнодержавного масштабу.

Переконані, що насамперед треба уважно вивчити й адаптувати до наших умов досвід деяких успішних країн ЄС (особливо Польщі) стосовно підготовки та підвищення кваліфікації молодих підприємців, що виявили бажання займатися аграрним мікробізнесом, вирішити питання соціальної мотивації їхньої праці в особистому селянському господарстві (трудоий стаж, пенсійне забезпечення і т.д.). Мова про *реальну зайнятість нині близько 3-5 млн працездатних*, що не мають на селі постійної роботи. Ним може й повинно (хоча б тимчасово) стати особисте селянське господарство.

Особливостями функціонування ОСГ в нинішніх умовах та завданням держави є суттєве посилення їх ролі в підвищенні життєвого рівня сільського населення на основі поглиблення комерціалізації, зростання рівня товарності та диверсифікації видів діяльності у зв'язку з можливістю розширення площі землі в обробітку за рахунок приєднання своїх земельних паїв.

Нині, зважаючи на гостроту й актуальність піднятої проблеми, треба невідкладно і в першу чергу створювати при кожній сільській раді необхідну кількість *обслуговуючих (заготівельно-збутових) кооперативів та кредитних спілок*, навчати людей цьому виду діяльності. *І розглядати це не як факультатив, а як обов'язок органів місцевого самоврядування*, визначений Законом.

Тобто питання – в площині *організації справи*, соціально-економічний ефект від якої може бути разючим: як показують останні дослідження, в господарствах, що користуються послугами обслуговуючих кооперативів, в 1,5-2 рази підвищується прибутковість, суттєво скорочуються витрати. В результаті *зростає мотивація, поліпшується добробут селян*.

У цих суворих кризових умовах за мінімальної фінансової підтримки держави (наприклад, для старту роботи кооперативів і

кредитних спілок) можна вирішувати ряд принципових питань: від досить швидкої зайнятості сотень тисяч працездатних, формування середнього класу на селі, суттєвого зростання виробництва відносно дешевих та якісних продуктів харчування, до зменшення, а то і зведення до нуля продовольчого імпорту (а це порятунок платіжного балансу, адже кілька мільярдів валюти залишається в державі), уникнення соціальної напруги в містах від зростаючого безробіття (значна частина селян із міст може повернутися до села).

Чи реальні ці речі на нинішній час?

Ще раз підкреслимо: відповідь на ці питання лежить, передусім, у площині *мотивації, аналізу та прогнозу* майбутньої ситуації. У цьому зв'язку зауважимо на таке.

По-перше, реалізм можливостей нарощування виробництва продовольства в господарствах населення має потужне підґрунтя: ще до початку 90-х років минулого століття в ОСГ утримувалося на 15% більше поголів'я великої рогатої худоби та птиці, на 26% – свиней, ніж у 2012 році.

Аналогічно більше вироблялося й відповідної продукції. І це при тому, що тоді це було *лише підсобне господарство*, дохід від діяльності якого не був основним у бюджеті сільської сім'ї. До того ж на селі була по суті абсолютна зайнятість і навіть нестача робочих рук у деяких галузях (молочне виробництво, овочівництво), існувала гідна оплата праці. Але в державі була серйозна проблема – гострий дефіцит окремих видів продовольства, й вона наполегливо створювала *умови та мотивації* займатися також і підсобним господарством – формувала сприятливі закупівельні ціни та надбавки за кількість і якість вирощеного й зданого (вагові категорії, % жиру), заохочувала зустрічні поставки дешевих кормів або зерна, зручну процедуру заготівель і т.п. Нині всі ці механізми зруйновані, мотивації втрачені, а ті, хто займається цим видом діяльності, – або від безвиході та безгрошів'я, або має бодай мінімальні можливості вигоди (близькість великих міст, проживання поблизу ключових автомагістралей). Але в більшості селяни потерпають від жахливого диспаритету цін, вкрай не вигідних умов закупівель (чого

варта лише різниця в закупівельних і реалізаційних цінах на молоко в 4 рази!), відсутності реальної й справедливої інфраструктури заготівельно-збутової діяльності.

Отже, за умови чіткої організації справи, ефективної роботи кредитних спілок і особливо кооперативів пом'якшиться проблема безробіття, диспаритету цін, *більш мотивуючими* для селян будуть закупівельні ціни; в результаті не вбачатиметься необхідності зокрема в бюджетному дотуванні тваринницької продукції, яка за нинішніх умов у більшості випадків є, як правило, збитковою, але й можливості бюджету майже нульові.

По-друге, суттєвим *мотивувальним* фактором для зростання виробництва трудомісткої, особливо молочної та плодоовочевої, продукції в ОСГ є поки що *далеке від науково обґрунтованих норм споживання цих продуктів населенням країни*. Щоб досягти рекомендованих параметрів, виробництво деяких життєво важливих видів продовольства необхідно збільшити в 1,5 рази і більше.

По-третє, важливим аргументом на користь нарощування власного виробництва є, як уже зазначалося вище, постійно зростаючі обсяги імпорту продовольства, абсолютна більшість видів якого є традиційними для вітчизняного агросектора. То для чого підтримувати іноземних фермерів, витрачати дефіцитні валютні кошти, коли м'ясо, молоко, фрукти й овочі можна виробляти вдома?

По-четверте, великі агрохолдинги, як і деякі середні сільгоспвиробники, що займаються товарним виробництвом, не поспішають вкладати кошти в розвиток тваринництва (крім птахівництва, де найшвидший обіг капіталу) та овочівництва. Отже, коли цю нішу нині без мотивації вже понад 20 років утримують ОСГ, то за умови ефективного стимулювання тут можна очікувати суттєвий і бажаний приріст.

По-п'яте, межею нарощування виробництва продовольства в ОСГ можуть бути не досягнуті рубежі науково обґрунтованих норм споживання в країні, а обмежені стандартами якості зовнішні ринки. Для цього вже на даному етапі треба на державному рівні вирішувати питання стимулювання розширення можливостей та збільшення по-

тужностей переробки, зберігання, пакування, а також відповідного технічного і технологічного забезпечення аграрних мікрогосподарств, у т.ч. й засобами малої механізації: як при виробництві молока, так і при вирощуванні овочів.

Знову ж таки за умов гнучкої аграрної політики держави, *яка повинна забезпечити мотивацію цих видів діяльності*, все це зробить самостійно та ефективно відповідний бізнес.

У цьому зв'язку заслуговує на увагу й дискусія пропозиція одного з представників великого аграрного бізнесу О. Бахматюка [4], на думку якого аграрна політика держави та земельна реформа мусять бути спрямовані на розподіл сфери цього виду підприємництва на три складові: *дрібні виробники* (ОСГ, зокрема), що працюватимуть на *самозабезпечення* в першу чергу себе продуктами харчування, *середні* (в основному колишні КСП і фермерські господарства) – на *товарне виробництво для внутрішнього споживання*, *великі* (агрохолдинги) – *забезпечать нарощування експортного потенціалу АПК*.

За всієї умовності такого поділу раціональне зерно, на наш погляд, вбачалося б у таких аспектах: *великим виробникам треба забезпечити максимальний державний протекціонізм на зовнішніх ринках* (це функція торговельних місій при посольствах України за кордоном), натомість скоротити до мінімуму, а то й до нуля їхню фінансову підтримку за рахунок державного бюджету; *середнім – у частині державної підтримки удосконалити фіксований податок, зберегти особливий режим нарахування та використання ПДВ*, а також – *здешевлення кредитів комерційних банків за рахунок бюджетного субсидування, здійснити вичерпні заходи щодо функціонування прозорих «правил гри» на аграрному ринку*, в т.ч. за рахунок Аграрного фонду, *мінімізувати адміністративний вплив, особливо фіскальних органів, на діяльність суб'єктів сільськогосподарського виробництва; дрібним – вирішити питання зарахування в трудовий стаж цього виду діяльності з наступним пенсійним забезпеченням*. За умови, наприклад, певної (символічної) сплати внесків до

Пенсійного фонду України, а також реалізації частини виробленої продукції на організованому (облікованому) ринку. Додатковим стимулом для нарощування обсягів виробництва в цьому сегменті могли б стати *заохочувальні тарифи та відповідні ліміти на споживання газу, води й електроенергії*. Треба також, нарешті, визначитися і стосовно *статусу* таких господарств. Про невідкладне створення інфраструктури в цьому секторі аграрного бізнесу вже підкреслювалося вище.

І ще раз зазначимо: все тут залежить від *мотивувальних чинників*. Чим вищою буде мотивація, тим вагомішим і прискореним буде кінцевий результат. У 2005 році тодішній Уряд здійснив безпрецедентні кроки лише в одному напрямі – тимчасово ліквідував контрабанду в Україну дешевих сурогатів м'яса. За кілька місяців закупівельні ціни на вітчизняну сировину зросли в 1,5 раза, а вже в другій половині року поголів'я свиней збільшилося майже на 20%. Без будь-яких додаткових фінансових витрат із боку держави!

Нині, щоб відновити поголів'я, наприклад, великої рогатої худоби до мінімально необхідних норм продовольчої безпеки, потрібно кілька мільярдів доларів для закупівлі племінного стада за кордоном. Таких грошей у державі немає й не буде в найближчій перспективі. І не треба це робити за рахунок держави як дехто пропонує. Як показав досвід попередніх періодів, це даремна втрата дорогих валютних ресурсів та корупція. Одна лише історія завезення в Україну комбайнів і тракторів компанії «Джон Дір» на суму в кількасот мільйонів доларів США чого варта! Все це може ефективно здійснити вітчизняний бізнес за власні або кредитні ресурси за умови, знову ж таки, відповідної *кінцевої мотивації*.

Аграрний сектор нині – дуже перспективна сфера для інвесторів, бо на світових ринках – *стратегічний попит* на продовольство, *вигідні ціни*, постійно зростаюча загроза голоду в багатьох регіонах світу. Експертне середовище дедалі наполегливіше підкреслює: ще за часів нинішнього покоління на планеті оброблятимуть із продовольчою метою *кожен клптик землі*, чи навіть терито-

рії (балкони, дахи будівель тощо). Приклади Лондона та Сінгапура, поширені нещодавно ЗМІ, – тому яскраве свідчення. І це – найкраща мотивація для нашої країни та її працьовитого народу як найближчим часом, так і на тривалу перспективу.

Висновки. Заходи, що пропонуються, не є вичерпними, а скоріше – тимчасовими, й орієнтуються на специфіку нинішнього етапу глобальної кризи, маючи на меті максимальний ефект при мінімальних можливостях держави.

До речі, такий підхід нині сповідує і Уряд, розробивши невідкладні заходи щодо активізації розвитку економіки тільки на 2013-2014 роки.

Тобто ми абсолютно не нав'язуємо саме таку модель розвитку вітчизняного АПК; мова лише про термінові й невідкладні заходи в умовах очевидної рецесії, щоб не увійти в тривалу і незворотню стагнацію.

Варто у цьому зв'язку звернути увагу на те, що останнім часом у фахових виданнях з'явилися публікації, що ретельно аналізують та певною мірою обґрунтовують необхідність застосування в Україні окремих підходів знаменитого *плану Маршалла*, який свого часу сприяв активному економічному відродженню післявоєнної Європи [3, 8, 9].

Так от, як зазначають експерти, не лише гроші американців сприяли успіху. Вирішальним моментом у плані Маршалла стала *організаційна робота*, яку здійснила адміністрація США, добиваючись від західно-європейських партнерів самостійної й злагодженої роботи по відновленню їх економіки.

У числі інших був запропонований, як виявилось, надзвичайно дієвий механізм *системи прав на одержання кредиту*. Його суть була в наступному: кожне підприємство – учасник програми одержує право на кредит (допомогу) для придбання необхідних ресурсів та обладнання і, в свою чергу, надає право такої допомоги (кредиту) іншим учасникам ланцюга для придбання ресурсів та обладнання, але із переліку саме своєї виробленої продукції.

У перекладі на наші нинішні реалії це означає: неминуче формуючи внутрішній

ринок як запобіжник від вразливого зовнішнього, реалізуючи програму радикального імпортозаміщення, можна й треба ефективно використати кожен державну гривню: як емісійну центрального регулятора, так і бюджетну (зокрема, коштів на здешевлення кредитів комерційних банків для окремих галузей економіки), тобто конкретні обсяги дуже вигідного та дешевого кредитного ресурсу надаються, наприклад, визначеним підприємствам сільськогосподарського машинобудування (тракторним, комбайновим заводам і т.п.) для модернізації й відновлення виробництва. У свою чергу, на відповідні обсяги виробленої ними продукції надаються аналогічні державні фінансові преференції кінцевим споживачам – агропідприємствам. Подібну схему можна використати також і в легкій промисловості, відродивши таким чином вітчизняне льонарство тощо.

На наше переконання, необхідно якнайшвидше розробити саме таку нескладну, але дієву систему, спрямовану на вихід з існуючого глухого економічного кута, що буде орієнтована на вітчизняні й ще не задіяні продуктивні сили для оновлення та модернізації як промисловості, так і АПК, транспорту, енергетики й т. ін.

Зайве говорити, що це додаткові сотні тисяч нових робочих місць, гарантованіша економічна безпека, соціальна стабільність, запорука переходу країни до наступного, постіндустріального періоду розвитку, де наше майбутнє чітко вбачається не в тоннах сировини, а в мегабайтах інтелекту та якісних продуктах харчування. Для себе і всього світу.

Свого часу відомий американський економіст Франклін Ліндсей [8] відносно України зазначив: «Коли держава переживає серйозну економічну кризу, необхідні *короткотермінові заходи* для подолання неминучої затримки, перш ніж основні ринкові реформи вступлять у дію і розпочнуть прискорювати процес відновлення. Але вони не повинні вступати в конфлікт із одночасним проведенням базових структурних реформ».

Повністю поділяємо та підтримуємо такі підходи, про що й намагалися сказати вище.

Список використаних джерел

1. Стратегічні напрями реформування управління комплексним розвитком агропромислового виробництва; за ред. М.Ф. Кропивка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012.
2. Стратегічні напрямки розвитку сільського господарства України на період на 2020 року; за ред. Ю.О. Лупенка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012.
3. Півнєв Є. Портрет аграрної Європи / Є. Півнєв // «Коментарі». – 2012. – № 41.
4. Бахматюк О. Навчись продавати майбутнє / О. Бахматюк // «Коментарі», 2013.
5. Яворська Т.І. Розвиток малого бізнесу в сільському господарстві : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04 / Яворська Тетяна Іванівна. – К., 2012. – 35 с.
6. Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольства безпеки України НІСД; за ред. Я.А. Жаліла. – К., 2011.
7. Матеріали Державної служби статистики України, 2011, – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/plan_stat/2011
8. Паливода К. План Маршалла, як приклад для української економіки / П. Костянтин, Ф. Ліндсей // «Зеркало недели». – 2013. – № 5.
9. Підлущкий О. Джордж Маршалл — реставратор Європи / О. Підлущкий // «Зеркало недели». – 2013. – № 2.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2013 р.

* * *

Новини АПК

Створення кооперативів зупинить зникнення сіл із карти України

Відродити села зможе лише економічна мотивація сільських мешканців, зокрема розвиток кооперативного руху. Тому першочергове завдання держави – розвиток сільських територій. Про це заявив Міністр аграрної політики та продовольства України Микола Присяжнюк.

«Ми сьогодні можемо спостерігати, як з карти України зникають села. І це дійсно невтішна тенденція, оскільки саме в сільській місцевості виробляється більша частка сільськогосподарської продукції. А відбуваються такі негативні явища через те, що протягом 20 років недостатньо приділяли увагу розвитку сільських територій. Тож не дивно, що селяни втратили економічну мотивацію і почався процес урбанізації. Тому завдання нинішнього Уряду і Міністерства, що я очолюю, – докорінно змінити ситуацію», – зазначив Міністр.

З 1991 року з карти України зник 641 сільський населений пункт, з яких 40 селищ і 601 село. Найбільше за цей час зникло сіл на Київщині, Полтавщині та Житомирщині, а найменше – на Волині, Закарпатті та Черкащині. Основна причина – відсутність у них жителів або об'єднання з іншими населеними пунктами чи включення до меж міст або селищ міського типу.

Очільник відомства наголосив, що Президент України В.Ф. Янукович чітко поставив завдання відродити сільські території, в тому числі й завдяки створенню мережі сільськогосподарських кооперативів. Така форма господарювання вирішить не тільки економічні проблеми, з якими стикаються селяни, а й соціальні.

«Лише давши потужну мотивацію селянам, ми зможемо відродити соціально-економічну інфраструктуру сіл. Наразі ми запропонували селянам об'єднуватися в кооперативи і активно їм у цьому допомагаємо. Селянам виплачуємо дотації за збереження молодняка великої рогатої худоби та компенсуємо їм вартість придбання доїльних апаратів, щоб мотивувати їх займатися тваринництвом. З 2013 року починаємо виплату дотацій за здачу худоби на переробні підприємства. Тому маю сподівання, що найближчим часом з карти України не зникне жодне село, а навпаки, їх більше стане», – наголосив Микола Присяжнюк.

Джерело: Прес-служба Мінагрополітики України